

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060304

BESLUT
2017-06-19
Stockholm

Mål nr
P 775-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-12-29 i mål nr F 883-16, se bilaga A

KLAGANDE

1. PF

2. KG

Ombud: Jur.kand. ME

MOTPART

Upplands-Bro kommun
196 81 Kungsängen

SAKEN

Jämkning av gatukostnadsersättning avseende fastigheten XXX i Upplands-Bro kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

Dok.Id 1351638

Postadress Box 2290 103 17 Stockholm	Besöksadress Birger Jarls Torg 16	Telefon 08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	Telefax 08-561 675 59	Expeditionstid måndag – fredag 09:00-15:00
---	---	--	---------------------------------	---

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

PF och **KG** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska jämka den av Upplands-Bro kommun debiterade gatukostnadsersättningen till noll kronor eller till ett belopp som domstolen finner skäligt. De har vidare yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

Upplands-Bro kommun har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

I Mark- och miljööverdomstolen har fråga uppkommit om mark- och miljödomstolen varit domför när den avgjorde målet. Parterna har beretts tillfälle att yttra sig i den frågan och har anfört i huvudsak följande.

PF och KG

Mark- och miljödomstolen har vid sitt avgörande bestått av endast en lagfaren domare och ett tekniskt råd. Domstolen har därmed inte varit domför. Detta utgör ett grovt rättegångsfel. Felet har inverkat på målets utgång och det kan inte avhjälpas i högre rätt. Mark- och miljödomstolens dom bör därför undanröjas och målet återförvisas till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

Upplands-Bro kommun

Mark- och miljödomstolen har haft rätt sammansättning vid sitt avgörande av målet. Det saknas skäl att undanröja domen och återförvisa målet dit.

SKÄLEN FÖR MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Enligt 2 kap. 4 § första stycket lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar, LOM, ska mark- och miljödomstolen, i ett mål där den domstolen är första instans, vid huvudförhandling eller sammanträde bestå av en lagfaren domare, ett tekniskt råd och två särskilda ledamöter. Enligt andra stycket i samma paragraf gäller detsamma när ett mål avgörs i sak utan huvudförhandling eller sammanträde om det inte med hänsyn till

målets omfattning och svårighetsgrad är tillräckligt att rätten består av ordföranden och ett tekniskt råd.

Mark- och miljödomstolen har avgjort målet utan huvudförhandling med en lagfaren domare och ett tekniskt råd. Den sammansättningen har inte varit tillräcklig med hänsyn till målets omfattning och svårighetsgrad. Mark- och miljödomstolen har således inte varit domför vid sitt avgörande.

Enligt 50 kap. 28 § rättegångsbalken får hovrätten undanröja tingsrättens dom på grund av rättegångsfel endast om felet kan antas ha inverkat på målets utgång och inte utan väsentlig olägenhet kan avhjälpas i hovrätten. Ett rättegångsfel i form av bristande domförhet kan i allmänhet antas ha inverkat på målets utgång. Det finns inte skäl att göra någon annan bedömning i detta fall. Bristande domförhet är inte heller ett sådant rättegångsfel som kan anses bli avhjälpt genom att målet prövas i högre rätt (jfr NJA 1999 s. 788 och NJA 2004 s. 65).

Parterna har inte framfört någon samstämmig uppfattning i frågan om Mark- och miljööverdomstolen, trots den bristande domförheten, ändå skulle kunna ta upp målet till prövning. Med hänsyn härtill och då de formella förutsättningarna för undanröjande är uppfyllda, ska mark- och miljödomstolens dom undanröjas och målet visas åter till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

Frågan om rättegångskostnaderna i Mark- och miljööverdomstolen ska prövas i samband med målet efter dess återupptagande (18 kap. 15 § rättegångsbalken).

Beslutet får enligt 54 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Fredrik Ludwigs, tekniska rådet Cecilia Undén samt hovrättsråden Gösta Ihrfelt och Ingrid Åhman, referent.

Föredragande har varit Vilma Herlin.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-12-29
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr F 883-16

KÄRANDE

1. PF

2. KG

Ombud: Advokaten BL och jur.kand. ME

SVARANDE

Upplands-Bro kommun
196 81 Kungsängen

ÖVERKLAGAT BESLUT

Upplands-Bro kommuns debiteringsbeslut den 29 december 2015 avseende gatukostnader, fakturanummer 16381097811 och 16381097910

SAKEN

Jämkning av gatukostnadsersättningen avseende fastigheten XXX i Upplands-Bro kommun

DOMSLUT

1. PF och KG talan lämnas utan bifall.

2. Upplands-Bro kommun förpliktas att ersätta PF och KG för rättegångskostnader med 71 550 kr, varav 55 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för dom till dess betalning sker.

Dok.Id 466028

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 30 E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00-16:30

BAKGRUND

PF och KG äger sedan år 1996 gemensamt fastigheten XXX i Upplands-Bro kommun (kommunen).

År 2007 beslutade kommunen att anta en ny detaljplan för del av Sylta, detaljplan 3. Området var inte tidigare planlagt. Huvudman för den allmänna platsmarken inom det område som omfattas av planen är kommunen. Fastigheten XXX omfattas av planen. Kommunen beslutade samtidigt att fastställa en gatukostnadsutredning. I gatukostnadsutredningen redogörs för grunderna för fördelning av kostnaderna. Kommunens beslut överklagades av några boende i området, men vann laga kraft år 2008.

Gatukostnaderna ska enligt kommunens utredning tas ut till 100 % inom varje detaljplaneområde, med undantag för viss kommunal administration, och fördelas mellan ersättningsskyldiga fastighetsägare. Gatukostnadsersättningen ska debiteras efter beräknade kostnader. Ett syfte med detaljplanen och uttagandet av gatukostnader har varit att skapa en trafiksäker anslutning från området till Enköpingsvägen, höja vägstandarden och bygga ut lokalgator inom området. Ett annat syfte med planen har varit att möjliggöra utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp. Detta har ansetts vara till gagn för samtliga fastigheter i området. För att uppnå syftet med planen avses ingående fastigheter i planområdet använda den nya anslutningen till Enköpingsvägen. Fastigheten XXX förutsätts ordna sin anslutning till lokalgatan Skarphagsvägen genom den skaftväg som illustreras i detaljplanen.

Av detaljplanens genomförandebeskrivning framgår att mark skulle överföras från kommunens fastighet XXY till fastigheten XXX för att anordna skaftvägen. År 2010 träffade kommunen och ägarna till fastigheten XXX i enlighet härmed ett avtal fastighetsreglering. Av avtalet framgår att ett område, ett fyra och en halv meters skaft, av kommunens fastighet XXY ska överföras till fastigheten XXX. Enligt avtalet skulle ingen ersättning utgå för marken och

kommunen skulle bekosta fastighetsbildningsåtgärden. Avtalet hänvisar till planens genomförandebeskrivning.

År 2011 beslutade lantmäteriet om fastighetsreglering enligt parternas avtal. Det område som överfördes från fastigheten XXY till fastigheten XXX hade en bredd av 4,5 meter och en längd av 27 meter.

Den 29 december 2015 fakturerade kommunen PF och KG att betala vardera 51 339 kr för gatukostnad för fastigheten XXX.

PF och KG har nu stämt kommunen och yrkat jämkning avseende fastställd gatukostnadsersättning.

YRKANDEN M.M.

PF och KG (kärandena) har yrkat att gatukostnads-ersättningen ska jämkas till noll kronor alternativt till ett belopp som domstolen finner skäligt. PF och KG har vidare yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Kommunen har bestritt kärandenas talan.

GRUNDER OCH UTVECKLING AV TALAN

Kärandena har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Fördelningen av gatukostnadsersättningen mellan deltagande fastigheter har inte skett på ett skäligt och rättvist sätt. Debiteringen står därför i strid med 6 kap. 24 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, alternativt 6 kap. 31 § äldre plan- och bygglagen (1987:10). Med hänsyn till att kärandenas fastighet saknar nytta av den anlagda gatan och med hänsyn till de kostnader som skulle vara förenade med nyttjandet av gatan är det skäligt och rättvist att helt befria kärandenas fastighet från andel i gatukostnaden.

Fördelningen av gatukostnaderna grundar sig huvudsakligen på de olika fastigheternas storlek och det antal byggrätter som varje fastighet bedöms ge möjlighet till. Vid fördelningen av gatukostnadsersättningen har de fastigheter som sedan tidigare har vägförbindelser och som således inte har behov av den nyanlagda gatan medgivits reduktion av gatukostnadsersättningen.

Fastigheten är belägen intill gamla Enköpingsvägen och har idag egen väg för utfart till Enköpingsvägen via Kvarnåbacken. Rätten att nyttja Kvarnåbacken grundar sig på ett officialservitut. Fastigheten saknar således all nytta av den gata kommunen anlagt inom ramen för den fastställda detaljplanen. Inte bara saknar fastigheten nytta av den anlagda gatan. Det kommer dessutom att vara omöjligt för fastigheten att använda gatan, vilket beror på de topografiska förhållandena i området.

Det är tänkt att förbindelse med Skarphagsvägen ska tillgodoses genom en skaftväg som ska anläggas och bekostas av kändena. Höjdskillnaden från Skarphagsvägen till byggnaden på fastigheten uppgår till mellan 2 och 2,5 meter och den större delen av den mark på vilken skaftvägen planerats utgörs av berg. Enligt kändenas uppfattning är terrängförhållandena sådana att det i praktiken är omöjligt att bygga en skaftväg på det sätt gatukostnadsutredningen förutsätter, eftersom kostnaden för skaftvägen skulle bli orimligt hög. Den i utredningen antagna kostnaden om cirka 10 000 kronor saknar all verklighetsförankring. Anläggande av en skaftväg skulle kräva omfattande sprängningsarbeten. Det kan ifrågasättas om sprängningsarbeten över huvudtaget kan utföras med tanke på närheten till omkringliggande bebyggelse.

Den jämkning av gatukostnadsersättningen som fastigheten åtnjutit har, såvitt kan bedömas av gatukostnadsutredningen, enbart tagit hänsyn till det förhållandet att fastigheten sedan länge är bebyggd, redan har en fungerande tillfartsväg samt till att ytterligare byggrätt inte planlagts för fastigheten. Hänsyn har inte tagits till det förhållandet att fastigheten på grund av terrängförhållandena kommer att sakna möjlighet att nyttja den i området nyanlagda Skarphagsvägen, för vilken gatukostnadsersättningen i fråga debiterats. Någon jämkning på grund av de

exceptionella terrängförhållandena och därmed för de kostnader det skulle medföra att anlägga en skaftväg har inte skett. Kommunen har inte utrett om det ens skulle vara möjligt för ägare till fastigheten att rent faktiskt anlägga en skaftväg till Skarphagsvägen.

Grunden för att belasta fastighetsägarna med avgifter för gatukostnader är att gatorna och övriga anläggningar är till särskild nytta för fastigheterna. Kostnaderna ska således bäras av de fastigheter som de facto har nytta av anordningarna i fråga. Av det ovan anförda framgår att fastigheten uppenbarligen saknar all nytta av den anlagda gatan varför den debiterade gatukostnadsersättningen ska jämkas till noll kronor.

Kommunen har i yttrande anfört i huvudsak följande.

Kommunfullmäktige i Upplands-Bros beslut år 2007 att anta detaljplanen och fastställa förslaget till gatukostnadsutredning har vunnit laga kraft. I gatukostnadsutredningen redogörs för grunderna för fördelning av kostnaderna.

Kommunfullmäktige har genom tidigare beslut år 1991 beslutat att gatukostnader ska tas ut inom förtätnings- och förnyelseområden i enlighet med kapitel 6 i PBL. Kostnaderna ska tas ut till 100 % inom varje detaljplaneområde eller fördelningsområde och fördelas mellan ersättningsskyldiga fastighetsägare. Detta är den metod kommunen tidigare tillämpat och som även tillämpats i området detaljplan 3 för del av Sylta.

Ett syfte med detaljplanen och uttaget av gatukostnader har varit att höja standarden och förbättra gatunätet samt ordna en trafiksäkrare anslutning till hela området genom att möjliggöra en ny anslutning längre västerut där siktförhållandena är bättre. Ingående fastigheter i planområdet avses använda den nya, förbättrade, anslutningen till Enköpingsvägen. Detta är till gagn för samtliga fastigheter i området då den befintliga anslutningen bedömts olämplig ur trafiksäkerhets-synpunkt.

Som framgår av detaljplanen förutsätts fastigheten XXX ordna sin anslutningsväg till lokalgatan Skarphagsvägen genom den skaftväg som illustreras i planen.

Lantmäteriet tog år 2011 beslut om fastighetsreglering och avstyckning berörande fastigheterna XXZ, XXY, XXX och XYX. Beslutet grundade sig på det avtal om fastighetsreglering kommunen tecknat med fastighetsägarna, däribland ägarna till fastigheten XXX. Allmänna VA-anläggningar ska anläggas i den nya lokalgatan (Skarphagsvägen) och förbindelsepunkten för fastigheten XXX upprättas i anslutning till skaftet. Det har för parterna varit underförstått att fastigheten XXX ska ha gräns och koppling till lokalgatan.

Med beaktande av det allmänintresse som funnits av att skapa en trafiksäker anslutning till Enköpingsvägen, höja vägstandarden och bygga ut lokalgator inom området samt att ansluta fastigheterna till kommunalt VA finns det enligt kommunen inte skäl att ompröva kommunfullmäktiges beslut år 2007 avseende detaljplanens och fördelningsområdets avgränsning. Kommunen finner inte heller skäl att ompröva de fördelningsgrunder som framgår av gatukostnadsutredningen.

Kärandena har i genmäle över kommunens yttrande samt till slutförande av sin talan anfört i huvudsak följande.

De har som grund för sin talan åberopat att de på grund av terrängförhållandena inte kommer att kunna ansluta sin fastighet till Skarphagsvägen, utan att de även fortsättningsvis kommer att vara tvungna att använda befintlig väg för till- och utfart från fastigheten. Kommunens beslut om fördelning av gatukostnaderna strider därför mot PBL:s krav, att sådan fördelning ska göras skäligt och rättvist.

I sitt yttrande har kommunen varken bestritt eller vitsordat fastighetsägarnas påstående om terrängförhållandena. Inte heller har kommunen redogjort för sin uppfattning om, och i så fall hur, dessa förhållanden bör påverka hur gatukostnaderna ska fördelas. Kommunen påstår vidare att de gator som anlagts medför nytta för samtliga fastigheter i området, eftersom bl.a. utfarten mot Enköpingsvägen

blir säkrare. Hur den nya utfarten blir säkrare för fastighetsägarna är inte lätt att förstå mot bakgrund av att de är, och kommer att vara, hänvisade till sin befintliga utfart. Kommunen har vidare hänvisat till att fastigheten får anslutning till vatten och avlopp som förlagts i de nyanlagda gatorna. Denna omständighet utgör inte laglig grund för att påföra fastigheten andel av gatukostnaderna.

Vad slutligen angår kommunens påstående att det för "parterna", dvs. fastighetsägarna och ägaren till fastigheten Sylta 1:10, varit underförstått att fastigheten ska ha gräns och koppling till lokalgatan, ska anmärkas att sådan koppling är nödvändig för att kunna ta sig till fots till lokalgatan på ett godtagbart sätt. Detta är nödvändigt eftersom kommunen ordnat det så att fastigheten fått ny adress med brevlåda på samma plats som de fastigheter som har sin naturliga tomtgräns mot lokalgatan. Fastighetsägarna får således inte längre posten till sin befintliga brevlåda, utan på den plats kommunen anvisat. Utan förändringen i posthanteringen hade det helt saknats anledning att föranstalta om skaftet. Eventuell framtida anläggning av servisledning för vatten och avlopp har inte krävt tillkomsten av ett skaft, utan hade enkelt kunnat lösas med servitut.

Kärandena har låtit inhämta en offert avseende anläggande av en skaftväg. Offerten har upprättats av SUNARU AB, ett företag specialiserat på mark- och anläggningsarbeten, efter att ha inspekterat fastigheten. Av offerten framgår att sprängning och schaktning är nödvändigt för anläggandet av en skaftväg på aktuell plats och att kostnaden för en sådan skaftväg uppgår till ca 607 000 kr. Det är därmed tydligt att kommunen vid sitt beslut om hur kostnaderna ska fördelas inte tagit vederbörlig hänsyn till fastighetens särskilda förhållanden, eftersom någon jämkning på grund av de exceptionella terrängförhållandena och för de kostnader det skulle medföra att anlägga en skaftväg inte har skett.

HANDLÄGGNING AV MÅLET

Mark- och miljödomstolen har hållit sammanträde och syn på platsen. Parterna har beretts tillfälle att slutföra sin talan.

DOMSKÄL*Tillämpliga bestämmelser*

Målet avser en talan om jämkning av gatukostnadsersättning som påbörjades i mark- och miljödomstolen i februari 2016. Att planärendet och utredningen om förslag till fördelning av gatukostnader initierades före den 2 maj 2011 medför inte att målet kan anses ha påbörjats dessförinnan. Målet ska därför prövas enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL.

I 6 kap. 24 § PBL anges följande. Om kommunen i egenskap av huvudman har skyldighet att anlägga eller förbättra en gata eller annan allmän plats eller vidta en annan åtgärd som är avsedd för att tillgodose ett områdes behov av allmänna platser och av anordningar som normalt hör till sådana platser, får kommunen besluta att ägarna till fastigheterna i området ska betala kostnaderna för sådana åtgärder. Kostnaderna ska fördelas mellan fastigheterna på ett skäligt och rättvist sätt. Kommunen ska besluta om avgränsningen av det område som ska omfattas av fördelningen, vilka kostnader som ska fördelas och grunderna för fördelningen.

I 6 kap. 33 § anges följande. En fastighetsägares betalningsskyldighet enligt 24 eller 25 § ska jämkas om (i) kostnaden för kommunens åtgärder är oskäligt hög eller (ii) den eller de åtgärder som kostnaden avser har en omfattning eller utförande som går utöver det som kan anses normalt med hänsyn till den användning som är tillåten för fastigheten.

I 6 kap. 34 § anges följande. Om kommunen beslutar att en fastighetsägare ska betala gatukostnaden enligt 24 eller 25 §, inträder betalningsskyldigheten när den anläggning som betalningen avser kan användas på avsett sätt.

I 6 kap. 35 § första stycket anges följande. När betalningsskyldigheten har inträtt enligt 34 §, ska betalningen ske när kommunen begär det.

Kärandena anger att det av utredningen om gatukostnadsersättning framgår att skaftvägen skulle kosta ca 10 000 kr att anlägga. Såvitt framgår av den gatukostnadsutredning som getts in i målet synes dock det angivna beloppet syfta på förrättningskostnaden för att genom fastighetsreglering överföra marken avsedd för skaftväg till fastigheten XXX, och inte anläggningskostnaden.

Inom det område som omfattas av kommunens beslut om fördelningen av gatukostnaden finns 15 privatägda bebyggda fastigheter med mycket varierande tomtstorlekar. För fem av dessa fastigheter föreslås sammanlagt tio avstyckningar. Inom planområdet finns tre kommunägda fastigheter, varav sammanlagt 12 nya tomter kan bildas. Uppkommande kostnader inom området fördelas med 85 % på byggrätt och med 15 % på tomtarea. Vid fördelning av kostnader hänförlig till byggrätt belastas befintliga byggrätter med endast 25 % av kostnaden för en ny byggrätt. Domstolen gör bedömningen att denna kostnadsfördelningsmodell har stöd i PBL. Kostnaderna får anses ha fördelats mellan fastigheterna efter skälig och rättvis grund. Något skäl till jämkning på grund av den tillämpade bestämmelsen kan därför inte anses föreligga.

Kommunen åberopar att XXX förutsätts ordna sin anslutningsväg till lokal-gatan Skarphagsvägen genom den skaftväg som illustreras i detaljplanen. Någon illustration till detaljplanen har inte getts in till domstolen. Tolkningen av planens syfte får därför ske med ledning av detaljplanen, planbeskrivningen, genomförandebeskrivningen och de faktiska omständigheterna vid och efter planarbetet såsom gatukostnadsutredningen, avtalet om fastighetsreglering och den därefter följande lantmäteriförrättningen.

Kärandena har under hela processen att fördela och bestämma gatukostnaderna ägt fastigheten XXX. De har också aktivt deltagit i dispositioner för att genomföra de intentioner som finns i detaljplanen. Enligt mark- och miljödomstolen är det därigenom klarlagt att de varit medvetna om att gatukostnader kommer att belasta fastigheten och den andel i dessa som de kommer att få.

Domstolen har vid syn på platsen kunnat konstatera att det rent faktiskt är möjligt att ansluta fastigheten XXX till Skarphagsvägen via den mark som tillförts fastigheten, vilket även bekräftas av kärandenas offert. Enligt domstolen får det härigenom anses utrett att kärandena kan dra nytta av den anlagda gatan på avsett vis. Den av kärandena åberopade nivåskillnaden mellan skaftet och fastigheten i övrigt samt markförhållandena inom området ändrar inte denna bedömning. Inte heller ändras bedömningen av att XXX har officialservitut innebärandes rätt till väg i samfällid mark. Anledning att vid prövningen av gatukostnaderna ta hänsyn till hur stora kostnaderna för anläggningsarbetet på skaftet kan förväntas bli finns enligt domstolen inte. Skäl för jämkning på denna grund saknas således.

Med beaktande av det anförda, och med hänsyn till att annat inte kan anses utrett än att gatorna har en omfattning och utförande som synes vara dimensionerad för de fastigheter som finns i området, har kommunen enligt mark- och miljödomstolen rätt att utta gatukostnader i enlighet med gjord debitering. PF och KG talan ska därför inte bifallas.

Rättegångskostnader

Kärandena yrkar ersättning för rättegångskostnader med dels 55 000 kr i ombudsarvode med tillägg för 13 750 kr utgörande mervärdesskatt, dels 2 800 kr utgörande ansökningsavgift, dvs. totalt 71 550 kr.

Av 15 kap. 10 § andra stycket PBL jämförd med 7 kap. 1 § expropriationslagen (1972:719) framgår att i mål om jämkning av ersättning för gatukostnader ska kommunen stå för PF och KG rättegångskostnader. Yrkat belopp får anses vara skäligt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 425)

Överklagande senast den 19 januari 2017.

Elisabet Wass Löfstedt

Björn Hedlund

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Elisabet Wass Löfstedt, ordförande,
och tekniska rådet Björn Hedlund.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.